

# Miljömålen i miljö- bedömning och tillståndsprövning

## - utmaningar och möjligheter

Hur kan tillståndsprocesserna bättre bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålen? Forskare har undersökt frågan, praktiskt och juridiskt och föreslår en rad förbättringar.

En **betydande del** av samhällets påverkan på miljön sker idag med myndigheters tillstånd, inom ramen för hur miljölagstiftningen tolkas. Den som vill anlägga, driva eller ändra en miljöfarlig (tillståndspliktig) verksamhet ansvarar för att beskriva hur verksamheten påverkar människa och miljö. Det kallas att göra en miljöbedömning.

Forskningsprojektet MERIT (Miljömålens relevans i svenska MKB- och tillståndsprocesser) har genomfört en praktisk och juridisk undersökning av miljömålssystemet och tillståndsprocesserna. Syftet har varit att beskriva hur tillståndsprocesserna bättre skulle kunna bidra till att uppfylla miljö kvalitetsmålen.

### Stor påverkan från tillståndspliktiga verksamheter

Projektets analys visar att tillståndspliktiga verksamheter påverkar 20 av 34 undersökta miljömålspreciseringar. Den största andelen märks för preciseringar som påverkas av utsläpp till luft och vatten inom exempelvis Giftfri miljö, Frisk luft, Begränsad klimatpåverkan och Ingen övergödning. Verksamheter som står för påverkan är exempelvis kommunala reningsverk, industrier,

### Miljölagstiftningen som styrmedel

Det här är ett av fyra forskningsprojekt som ska bidra till en effektivare miljölagstiftning. Miljöbalken är ett viktigt styrmedel för att Sverige ska nå de nationella miljö kvalitetsmålen.



"Detta kan bidra till att öka fokus på miljö kvalitetsmålen i miljöbedömningar och prövningsärenden. Rapporten kan vara användbar för både verksamhetsutövare och myndigheter."

EGON ENOCKSSON,  
Samhällsplaneringsenheten,  
Naturvårdsverket.

#### OM PROJEKTET

##### Projektledare

Mikael Malmaeus, IVL Svenska Miljöinstitutet

##### Deltagande forskare

Mikael Malmaeus, Hanna André, Sofie Hellsten, Erik Lindblom, Åsa Romson och Anton Rydstedt, samtliga vid IVL Svenska Miljöinstitutet, samt Antoinette Wärnbäck, SLU, Åsa Nyblom, Liisa Perjo och Eskil Mattsson, de tre sistnämnda vid IVL Svenska Miljöinstitutet.

##### Projektid

2017–2020

##### Rapport

Miljömålen i miljöbedömning och tillståndsprövning – utmaningar och möjligheter. Rapport 6966 /2021

Forskarnas rapport, liksom denna sammanfattning, uttrycker nödvändigtvis inte Naturvårdsverkets ställningstagande. Författarna svarar själv för innehållet och anges vid referens till forskningen.

el- och fjärrvärmeproduktion, avfallssektorn samt transporter från tillståndspliktiga verksamheter.

#### Kumulativa effekter svåra att hantera

Miljö kvalitetsmålen tas ofta upp i de miljökonsekvensbeskrivningar som är resultatet av miljöbedömningen inom tillståndsprövsprocessen, men inte på ett sådant sätt att verksamheternas miljöpåverkan går att koppla till miljömålsuppfyllelsen.

Medan miljö kvalitetsmålen ofta kopplar till storskaliga miljöproblem, har tillståndsprövsprocesser i allmänhet lättare att hantera miljöpåverkan i närområdet. Systemet har också svårt att hantera kumulativa effekter, eftersom prövningar av enskilda verksamheter sällan relateras till påverkan från andra verksamheter med liknande miljöpåverkan.

#### Bättre koppling till miljö kvalitetsmål

Miljö kvalitetsmålen och miljöbalken lades båda till riksdagen 1999, och det finns ett tydligt samband mellan de två. Om kopplingen mellan miljöbalken och miljö kvalitetsmålen även tydliggjordes i lagtext skulle rättspraxis kunna påverkas så att det blev lättare att ta hänsyn till miljö kvalitetsmål i tillståndsgivning. En möjlighet är att fastställa miljö kvalitetsnormer utifrån preciseringar i miljömålssystemet där detta är särskilt relevant. Tillståndsgivningen kan också bättre utnyttja möjligheterna att begära ekologisk kompensation.

Miljö kvalitetsmålens betydelse kan också lyftas i tillståndsprövsprocesser genom mer aktiv processledning från centrala aktörer. Projektet har tagit fram en miljömålsnyckel som underlag vid avgränsningssamrådet. Detta för att avgöra när och vilka miljö kvalitetsmål som bör ingå i en fördjupad miljömålsbedömning i samband med miljöbedömningen. Det skulle kunna underlätta för verksamhetsutövare och länsstyrelser att göra prioriteringar och avgöra i vilka fall fördjupade bedömningar av miljö kvalitetsmål bör göras för olika branscher och i olika delar av landet. En mer noggrann avgränsning skulle dessutom kunna göra tillståndsprövsprocessen som helhet kortare och effektivare.